

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIVALAR VAZIRLIGI

NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

NamMQJ
Ro'yxatga olindi
O'quv-uslubiy boshqarma
№
2024 y. «20»

№126

«3» 02 2024-yil

ISHCHI FAN DASTURI

(sirqi ta'lif)

- Bilim sohasi: 300000 - Ishlab chiqarish – texnik soha
Ta'lif sohasi: 330000 - Kompyuter texnologiyalari va informatika
Ta'lif yo'naliishi: 5330200 – Axborot tizimlari va texnologiyalari (tarmoqlar va sohalari bo'yicha)

Semestr	Fan tarkibi					Nazorat turi	Ja'mi o'quv soati
	Matruza	Analisy	Labora-	Seminar	Mustaqil		
	mashg'ulot	toriya	mashg'ulot	ta'lif	Kurs ishi (loyihasi)		
X	10	8	-	-	102	-	+ 120

Fanning ischchi o'quv dasturi o'quv, ischchi o'quv reja va NamMQI ning tili" fanining o'quv dasturiiga muvoziq ishib chiqildi.

Tuzuvchilar:

U.Goyriov – NamMQI Axborot tizimlari va texnologiyalari kafedrasi dotsenti, PhD.
N.Sadridinov – NamMQI Axborot tizimlari va texnologiyalari kafedrasi o'qtuvchisi.

Taqrizchilar:

Imomov A. – Namangan Davlat Universiteti "Amaliy matematika va axborot texnologiyalari" kafedrasi dotsenti, f.m.f.n.
Isomiddinov A. – NamMQI Texnik tizimlarda AT kafedrasi mudiri, PhD.

Fanning ischchi o'quv dasturi « Axborot tizimlari va texnologiyalari » kafedrasining 2024 yil «24»24 dagi «11» -son yig'ilishida muhokamadan o'tgan va fakultet Kengashida muhokama qilish uchun taysiya etilgan.

Kafedra mudiri:

dots. S.Komilov

Fanning ischchi o'quv dasturi Sanoatni axborottashtirish fakultetining kengashida muhokamadan o'tgan va foydalanishga taysiya etilgan.
(2024 yil «8»14 –15 –16 dagi «11» -soni bayonnomasi).

Fakultet kengashi raisi:

dots. A.Qaharov

KE'LISHLDI:

Mutaxassislik kafedralari:

Kafedra nomi

Inno

Kafedra mudiri F.I.SA

O'qur-usubiy bo'lim boshlig'i:

dots. T.Jo'rayev

Namangan muhandislik-qurilish instituti o'quv-usubiy kengashida korib chiqilgan va taysiya qilingan. «3»2024 y.dagi 16 sonli majlis bayoni.

(- son bilan ro'yhatga olingan).

Kiritish

Hozirgi kunda davlatimiz siyosatining ustuvor yo'naliishlaridan biri bu – zamonaviy axborot texnologiyalarini ishib chiqarishga hamda jamiyatimizning deyarli barcha yanada samarali foydalanishdir. Shu ma noda, kadrlar tayorlash tizimini bobomiz Muhammad Al-Xorazmiyning o'lmas me'rosi butun dunyo olimlarining e'tirofida bo'lgani holda, yoshlarimizning ham ushu yo'naliishda katta yutuqlarga erishishi lozimdir.

Shuning uchun ham, o'quv dasturlarini zamон talablari asosida takomillashirib borish ota zarur masalalardan biri bo'llib hisoblanadi. Ayniqsa, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish, ularni boshqarish, dasurlashtirish kabi eng zamonaviy ilmlarni o'zgartirish hozirgi kun talabalar uchun muhim vazifadir.

Mazkur ischchi dastur «Dasturlash tillari» fanidan yaratilgan namunaviy o'quv dasturi asosida ishib chiqildi.

Fanning maqsad va vazifalari

- zamonaviy dasturlash tillaridan birini mukammal o'rgatish;
- tizimi dasturlash tilining asosiy tushunchalarini o'rgatish;
- kutubxona fayllaridan foydalanishni o'rgatish;
- funktsiya grafiklarini yasash dasturlarini yaratish;
- tizimlar ishini boshqarish dasturlarini yaratish.

Fanning vazifasi – talabani ushu fan bo'yicha olgan nazarli va amaliy bilimlarni kurs joyihasi va bitiruv ishlarini bajarish bilan real sharoliga qo'llash bo'yicha ko'nikmalar hosil qilishdan iborat.

Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, ko'nikma va malakasiga qo'yiladigan

talablar

"Python dasturlash tili" o'quv fanini o'zashitirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr:
- Python dasturlash tili asosiy tushunchalari va metodlarini;
- tabiatshunoslik va texnikadagi eng oddiy tizimlar va jarayonlarning matematik modellarini;

muayyan jarayonlar uchun algoritmlarni yaratish va tabii qilishni *bilshi kerak*;
- Murakkab jarayonlarni ifodalash uchun matematik simvollardan foydalanish;
- tabiatshunoslik va texnikadagi eng oddiy tizimlar va jarayonlarning matematik modellarini;

- Tasvirlashni hisobga olgan holda modellarni tadqiq qilish *ko'nikmalariiga ega bo'lishi kerak*.
- talaba fanning turli bo'limaligiga xarakterli bo'lgan qiyamatlarning sonli tartibini o'chash va baholash *malakalariiga ega bo'lishi kerak*.

Fanning o'quv rejadagi boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi va usuliyi jihatidan uzviy ketma-ketligi

«Python dasturlash tili» fani bir qator fanlar bilan uziyi bogliqdir. Shu jumladan «Informatika», «Dasturlash texnologiyasi» va «Texnik tizinlari A.T.» fanlarini bilish juda muhimdir. Fanni o'ganish natijasida ega bo'lingan bilim va makkalar ixtisoslik fanlarini muvaqqatqiyatlari o'zlashtirishda va magistrlik dissertatsiyalarini bajarishda o'z ifodasini topadi.

“Python dasturlash tili” o'quv fani ni o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bataklav.

- Python dasturlash tilining asosiy tushunchalarini va metodlarini;
- tabiatshunoslik va texnikadagi eng oddiy tizimlar va jarayonlarning matematik modellarini;
- muayyan jarayonlar uchun algoritmлarni yaratish va tahlil qilishni *bilsht kerak*;
- operatorlari va ulami tasvirishini hisobga olgan holda modelarni tadqiq qilish;
- eksperimental ma'lumotlarga ishllov berishning asosiy metodlari va usullaridan foydalanish *ko'nikmatlariga ega bo'lsht kerak*.
- talaba fanning turli bo'limlariga xarakterli bo'lgan qiyomatlarning sonli tartibini o'chash va baholash *malakalariga ega bo'lsht kerak*.

Fanni o'qitishda zamonaviy axborot va pedagogik texnologilar

O'quv jarayoni bilan bog'iqlik ta'lim sifatini belgilovchi holatlar quyidagi:
yuqori ilmiy-pedagogik darajada dars berish, muammoli ma'ruzalar o'qish, darslarni savol-javob tarzida qiziqarni tashkil qilish, ilg'or pedagogik texnologiyalardan va mul'timedia vositalardan foydalanish, tinglovchilarni undavdigan, o'yantiradigan muammotarni ular oldiga qo'yish, talabchanlik, tinglovchilar bilan individual ishlash, erkin muloqot yuritishga, ilmiy izlanisiga jab qilish.

“Python dasurlash tili” kursini loyihalashtirishda quyidagi asosiy konseptual yondoshuvlardan foydalaniladi:

Shaxsga yo'naltilrilgan ta'lim. Bu ta'lim o'z mohiyatiga ko'ra ta'lim jarayonining barcha ishtiroychilarini to'laqonli rivojanishlarini ko'zda tutadi. Bu esa ta'limni loyihalashtirilayotganda, albatta, ma'lum bir ta'lim oluvchining shaxsini emas, avvalo, kelgusidagi mutaxassislik faoliyatini bilan bog'iqliq o'qish maqsadlaridan kelib chiqqan holda yondoshishimi nazarda tutadi.

Tizimli yondoshuv. Ta'lim texnologiyasi tizimming barcha belgilarini o'zida mujassam etmog'i lozim: jarayonning manbiyligi, uning bacha bo`g'inalarini o'zaro bog'langanligi, yaxlitligi.

Faoli tega yo'naltilrilgan yondoshuv. Shaxsning jarayonli sifatlarini shakllantirishga, ta'lim oluvchining faoliyatni aktivlashtirish va intensivlashtirish, o'quv jarayonida uning barcha qobiliyati va imkoniyatlari, tashabbuskorligini ochishiga yo'naltirilgan ta'limni ifodalaydi.

Dialogik yondoshuv. Bu yondoshuv o'quv munosabatlarni yaratish zaruriyatni bildiradi. Uning natijasida shaxsing o'z-o'zini faollashtirishi va o'zini ko'sata olishi kabi ijodiy faoliyatni kuchayadi.

Hankorlikdag'i ta'limni tashkil etish. Demokratik, tenglik, ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi faoliyat mazmunini shakllantirishda va erishilgan natujlarni baholashda birgalikda ishlasini jory etisiga e'tiborni qaratish zarurligini bildiradi.

Muammoli ta'lim. Ta'lim mazmunini muammoli tarzda taqdim qilish orqali ta'lim oluvchi faoliyatini aktivlashtirish usullaridan biri. Bunda ilmiy bilimi, ob'ektiv qarama-qarshiligi va uni hal etish usullarini, dialektik mushohadani shakllantirish va rivojlanishini, amaliy faoliyaga ularni ijodiy tarzda qo'llastni mustaqil ijodiy faoliyati ta'minlandi.

Axborotni taqdim qilishning zamonaviy vositalari va usullarini qo'llash - yangi kompyuter va axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga qo'llash.

O'qitishning usullari va texnikasi. Ma'ruba (kirish, mavzuga oid, vizuallash), muammoli ta'lim, keys-stadi, pinbord, paradoks va loyihalash usullari, amaliy ishlar. O'qitishni tasklik etish shakllari: dialog, polilog, mutoqot hankorlik va o'zaro o'rganishga asoslangan frontal, kollektiv va guruh.

O'qitish vositalari: o'qitishning an'anaviy shakllari (darslik, ma'ruba matni) bilan bir qatorda – kompyuter va axborot texnologiyalari. Kommunikatsi usullari: tinglovchilar bilan operativ teskari aloqaga asoslangan bevosita o'zaro munosabatlar.

Teskari aloqa usullari va vositalari: kuzatish, blits-so'rov, oralik va joriy va yakunlovchi nazorat natijalarini tahlili asosida o'qitish diagnostikasi.

Boshqarish usullari va vositalari: o'quv mashq'uloti bosqichlarni belgilab beruvchi texnologik karta ko'rimishdagi o'quv mashq'ulollarini rejalashtirish, qo'yilgan maqsadga erishishda o'qituvchi va tinglovchining birgalikdagi harakati, nafaqat auditoriya mashq'ulotlari, balki auditoriyadan tashqari mustaqil ishlarning nazorati.

Monitoring va baholash: o'quv mashq'ulotida ham butun kurs davomida ham o'qitishning natijalarini rejali tarzda kuzatib borish. Kurs oxirida test topshiriqlari yoki yozma ish variantlari yordamida tinglovchilarning bilimlari baholanadi.

“Python dasturlash tili” fanini o'qishi jarayonida kompyuter texnologiyasidan foydalaniladi. Ayrim mavzular bo'yicha talabalar bilimini baholash test asosida va kompyuter yordamida bajariladi. “Internet” tarmog'idaqgi rasmiy iqisodiy ko'satkiyorlardan foydalaniladi, tarqatma materiallar tayyorlanadi, test tizimi hamda tayanch so'z va iboralar asosida oraliq va yakuniy nazoratlar o'kaziladi.

ASOSIY QISM

Nazary qism

"Python dasturlash tili" fani bo'yicha amally mashg'ulotlarning kalendar

1-mavzu. Python dasturlash tili bilan tanishish.
Python dasturlash tili yaratilishi tarixi. Python dasturish tili imkoniyatlari. Pythonni o'matish. Dastur tuzilishi. Izoxlar. Dastur matijasini chop etish. Ma'lumotlarni kirish

O'zgaruvchini nomlash. Ma'lumot turlari. O'zgaruvchiqa qiymat o'lashtirish. Ma'lumot tipini o'zgartirish. O'zgaruvchini o'chirish.

2-mavzu. O'zgaruvchilar. Ma'lumot tipini aniqlash.
O'zgaruvchini nomlash. Ma'lumot turlari. O'zgaruvchiqa qiymat o'lashtirish.

5. Mini internet brauzer ilovasini yaratish.
6. Valyuta kursini import qilish uchun ilova yaratish.
7. Mobil telefon kamerasidan suratiga olish va uni faylga saqlash uchun dastur ishlab chiqish.

8. Internetdan audio faylini yuklab olish va uni qo'ng'iroq ohangi sifatida o'matish

uchun dastur ishlab chiqish.

9. Imo-ishoralar yordamida tasymini mashtablash va kesish uchun dastur ishlab chiqish.
10. Ob-havo ma'lumotlarini aniqlash uchun ilova yaratish.

11. Matnlarni krilldan-lozinga va loitindan-krillga o'tkazib beruvchi ilova yaratish

12. Kompyuter ichki qurilmalarini ishlash sifatini tahli qiluvchi ilova yaratish.

13. Guruhdagi talabalardan ma'lumotlarini ozida muqassam etadigan va ularni tahrirlash imkoniyati mavjud bo'lgan ilova yaratish.

14. Soat ilovasini yaratish

15. Kundalik topshiriqlarni qayd etib boruvchi kundalik ilovasini yaratish

16. Internetdan audio va video fayllarni yuklab oluvchi ilova yaratish.

17. Rasmilar sifatini oshiruvchi ilova yaratish Pythonda na'lumotlar bazasi bilan ishash

18. PyQt da ishlash

19. Pythonda Tkinter modulli bilan ishlash

20. Pythonga grafika bilan ishlash

21. Pythonda modullarni o'matish

22. Pythonda web sayt uchun dastur yaratish

23. Pythonda tarmoq bilan ishlash

24. Python tilida mobil dasturlash

25. Python freymworklari

26. Django freymworki bilan ishlash

Dasturning informasion-uslubiy ti'monoti

Mazkur fanni o'qitish jarayonida ta'limning zamoniaviy metodari, pedagogik va ahborot-kommunikasiy tehnologiyalari qo'llanilishi nazarda tutilgan.

- fanni bulimlariga tegishli ma'ruza darslarida zamoniaviy kompyuter tehnologiyalari yordamida prezantasion va elektron-didaktik tehnologiyalaridan;
- "Python dasturlash tili" tarkib topotirish mavzularida o'tkaziladigan masnig' uoltarda aqly hujum, guruhli fikrlash pedagogik tehnologiyalaridan; - Amlaliy, masnig' uoltar mabzusi va mazmuni, asboblarni tarirova qilish, haroratni o'chish usullari, asbob yordamida darajalashni o'rganish suyqik va gazlarni tezliklarini hisoblash mavzularida ukaziladigan tajriba masnig' uoltarida kichik guruhlar musobaqlari, guruhli fikrlash, pedagogik tehnologiyalarni qillash nazarida tutildi.

"Python dasturlash tilli" fanidan BAHOLASH MEZONI

Talabalar bilimini nazorat qilish oraliq va yakuniy nazorat turlarini o'tkazish orqali analga oshiriladi. Oraliq nazorat (ON) semestr davomida ishechi fan dasturining tegishli bo'limi tugagandan keyin talabaning bilim va amaliy ko'nikmalarini baholash maqsadida o'quv mashg'ulotlari davomida otkaziladi.

Ushbu fan bo'yicha oraliq nazorat turi ikki marta otkaziladi. Oraliq nazorat yozma shaklda o'tkaziladi. 1-ON matrutzalarning birinchi yarmi o'tilgandan keyin, 2-ON esa, qolgan ikkinchi yarmi o'tilgandan keyin, yakuniy nazorat (YN) esa, o'z navbatida semestr yakunida o'tkaziladi.

Shu bilan birga, ushbu fan bo'yicha talabaning amaliy, tajriba va mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishi, shuningdek uning ushbu mashg'ulotlardagi faoliyi ham baholab boriladi.

Talabalar bilimini baholash 5 baholik tizimda amalga oshiniladi.

- talaba mustaqil xulosa va qaror qabul qiladi, ijodiy fikrlay oladi, mustaqil mushohada yuritadi, olegan bilimini amalda qollay oladi, fanning (navzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, ayrib beradi hamda fan (navzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 5 (a'l) baho;
  - talaba mustaqil mushohada yuritadi, olegan bilimini amalda qollay oladi, fanning (navzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, ayrib beradi hamda fan (navzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 3 (qoniqarli) baho;
  - talaba olegan bilimini amalda qollay oladi, fanning (navzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, ayrib beradi hamda fan (navzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 4 (yaxshi) baho;
  - talaba olegan bilimini amalda qollay oladi, fanning (navzuning) mohiyatini tushunadi, biladi, ifodalay oladi, ayrib beradi hamda fan (navzu) bo'yicha tasavvurga ega deb topilganda — 2 (qoniqarsiz) baho bilan baholaniadi.
- Nizomga ko'ra, yakuniy nazorat turini o'tkazish va mazkur nazorat turi bo'yicha talabaning bilimini baholash o'quv masnig'ulotlarini olib bormagan professor-o'qituvchi tomonidan amalga oshiriladi. Shu sababli, ushbu fandan YN o'tkazish uchun kafedra

o'qtuvchilari hamda NamDU "Amaliy matematika" kafedrasining turdosh fan o'qtuvchi-professorlarini YN ga jalb etish ko'zda tuligan.

Oraliq nazorat turini topshirmagan, shuningdek ushbu nazorat turi bo'yicha «2» (qoniqarsiz) baho bilan baholangan talaba yakuniy nazorat turiga kiritilmaydi.

Ushbu fan bo'yicha quyidagicha baholash tizimini tashkil qilinadi:

Fan bo'yicha 4 ta amaliy ishi (A) o'tkaziladi. Amaliy ishlar bo'yicha baholash quyidagiCHA hisoblanadi:

$$A = \frac{A + A^2}{2}.$$

Amaliy mashg'ulot o'tish davomida oraliq nazorat o'tkaziladijan kunga qadar xar bir talaba 4 ta amaliy ish topshiradi va baholandi. Bu baholash amaliy (A) topshiriqlar asosida amalga oshiriladi. Talabarning o'zlashtirishini (O') hisoblasda shuningdek mustaqil ta'llim (M) hamda talabanning faoliigini (F) ham xisoga olinadi. Ummiy holda o'zlashtirishni quyidagiCHA hisoblanadi:

$$O' = \frac{M + A + F}{2}.$$

Ijobiy o'zlashtirigan talabalar oraliq nazorat (ON) ga qo'yildi. Ushbu fan bo'yicha oraliq nazorat yozma ish shaklida o'tkaziladi.

Oraliq nazoratdan ijobiy baholangan talabalar yakuniy nazorat (Yn) ga qo'yildi.

Qo'yilgan baholar hammasi guruh jurnalida qayd qilib boriladi.

Talabaning YN da otgan bahosi yakuniy baho hisoblanadi va u qaydnomaga hamda talabaning baholash daftarchasiga qo'yildi.

Foydalananligan asosiy darsliklar va o'quv qollanmalar ro'yxati

Asosiy adabiyotlar

1. Jakbarov O., Goyipov U., Akbarov B., Jo'rayev T. Python dasturlash tili: O'quv qo'llamma – N.: "Namangan" nashriyoti, 2021 – 200 b.
2. Narzullayev A. "Pythonda dasturlash asoslari" O'quv qo'llamma. Akademikkashr, 2022. –336 b.
3. Prokhorov N. A., Dronov V. A. "Python 3 и PyQt 5. Разработка приложений", БХВ-Петербург, 2016. — 832 с.

4. Fedorov D.I.O. "Основы программирования на примере языка Python" Учебное пособие. Санкт-Петербург. 2-е изд., перераб. и доп. — M.: Издательство Юрайт, 2019. — 161 с.
5. Любашевич Б. "Простой Python. Современный стиль программирования". — СПб.: Питер, 2016. — 480 с.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Васильев А. Н. "Python на примерах. Практический курс по программированию". - СПб.: Наука и Техника, 2016. - 432 с.
2. Раина С. "Python и машинное обучение" пер.с англ. А. В. Логунова. - М.: ДМК Пресс, 2017. - 418 с.
3. Шотле Франсуа. "Глубокое обучение на Python". — СПб.: Питер, 2018. — 400 с.
4. Мотиз Эрик. "Изучаем Python. Программирование игр, визуализация данных, веб-приложения". СПб.: Питер, 2017.— 496 с.

Axborot manbaalari

Internet ma'lumotlarini olish mumkin bo'lgan saytlar:

1. www.zyonet.uz;
2. www.google.com;
3. www.python.org;
4. www.qt.com;
5. www.djangoproject.com;
6. www.realpython.com;